

צ'ורטקוב

(Chortkov; פולנית: Czortków). עיר באוקראינה מדרום-מזרח לטרנופול. עד 1918 היתה חלק מגליציה המזרחית שבשלטון אוסטריה, בין שתי מלחמות-העולם היתה כלולה בפולין העצמאית, ובספטמבר 1939 נכבשה עם כל מזרח פולין בידי הצבא האדום, וסופחה לרפובליקה הסובייטית האוקראינית.

יהודים ישבו בצ' למן המאה ה-16. במאה ה-19 היתה מרכז חסידי צ', וישב בה אדמו"ר. ערב מלחמת-העולם השנייה ישבו בצ' כ-6,000 יהודים.

ב-6 ביולי 1941 כבשו הגרמנים את העיר, וב-10 ביולי ערכו האוקראינים בסיוע הגרמנים פוגרום ביהודים. יהודים נחטפו בחוצות העיר וכ-300 מהם נרצחו בחצר בית-הסוהר המקומי. ב-28 ביולי נרצחו כ-150 יהודים בידי המשטרה הגרמנית ב'יער השחור' שבקרבת צ'. על יהודי העיר הוטלו גזירות כלכליות, הגבלות תנועה ועבודות כפייה. בסוף יולי 1941 הוקם יודנרט. ב-20 באוגוסט 1941 נאסרו כמה מחברי היודנרט וביניהם היושב-ראש, וכעבור כמה ימים נרצחו. ב-15 באוקטובר קיבצו הגרמנים כ-200 יהודים, בעיקר בעלי מקצועות חופשיים, ורצחום ב'יער השחור'.

מאמצע נובמבר 1941 ובחודשים שאחר-כך שולחו קבוצות מיהודי צ' למחנות לעבודות כפייה בקמיונקה (Kamionka) הלובוצ'ק (Hluboczek) בורקי וילקה (Borki Wielkie), וסטופקי (Stupki) ואף למחנה ינובסקה שבלבוב. באפריל 1942 הוקם הגטו. צפיפות, תנאי תברואה קשים ומגיפות הפילו חללים רבים. באקציה שנערכה ב-27 באוגוסט 1942 שולחו לאחר סלקציה למחנה ההשמדה בלז'ץ כ-2,000 יהודים, בעיקר חסרי אישורים ממקומות עבודה. כ-600 נרצחו במהלך אותה אקציה ברחובות הגטו. בספטמבר צומצם שטח הגטו והתנאים בו הוראו עוד יותר. באקציה שנייה ב-5 באוקטובר 1942 שולחו לבלז'ץ כ-500 יהודים. ב-15 בדצמבר 1942 הקימו הגרמנים בצ' מחנה עבודה, ובו רוכזו יותר מ-500 בעלי-מלאכה והם עבדו בעיקר בשביל הצבא הגרמני. בסוף 1942 ובראשית 1943 המשיכו הגרמנים בהוצאות להורג של עשרות רבות של יהודים ממחנה העבודה. ב-23 ביוני 1943 נרצחו רוב כלואי מחנה העבודה ביער ליד הכביש ליאגלניצה (Jagielnica). ב-1 ביולי 1943 הועברו שרידי המחנה למחנה עבודה בהלובוצ'ק ולחוה חקלאית בשוידובה (Swidowa). בספטמבר 1943 חוסל הגטו סופית.

בגטו צ' היו נסיונות להתארגנות מחתרתית. קבוצה של צעירים, בראשותו של ראובן רוזנברג, הצטיידה בכמה אקדחים ובאביב 1943, יצאה ליער שבאיזור. כעבור זמן קצר גילו הגרמנים ועוזריהם האוקראינים את חברי הקבוצה ובהתנגשות נהרגו חלק מהקבוצה ואחרים המשיכו לשוטט ביער.

בגטו פעלה עוד קבוצת מחתרת בהדרכתו של מאיר ואסרמן. אנשי הקבוצה רכשו נשק, נמלטו אל מחוץ לגטו ופעלו נגד הגרמנים ביערות שבין טלוסטה (Tluste) ליאגלניצה. גם רוב אנשי החבורה ההיא נפלו בקרב עם הגרמנים ומשתפי-פעולה אוקראינים. ב-23 במרס 1944 שוחררה העיר בידי הסובייטים, אך בשל התקפת נגד של הגרמנים נסוגו החיילים הסובייטים מצ' ועמם כ-100 ניצולים יהודים. הם חזרו לעיר רק בקיץ 1944, כאשר נהדפו הגרמנים מן האיזור.